

הקדמה.

באמצע עבודתי הנאמצת בתולדות בית שני באה לי ההצעה לקבץ את מאמרי-הבקורת שלי להוך קובץ אחד. ובאמת, במה המחקרים על הספרות העברית החדשה נופלים מעבודה מדעית אחרת על תקופה קדומה? מפנימה חקירה על בן-סירה, למשל, או על ספר-חנוך הוא מדע, וחקירה על ליליינבלום או על גורדון היא ספרות ולא מדע? – כל ההבדל שבדבר הוא – שהחקירות על ספרים ומעשים מלפני אלפי-שנים עוסקות בעבר הנשלם, והחקירות על סופרים ומאורעות קרובים לזמננו עוסקות בעבר הבלתי-נשלם.

באמת, הדבר תלוי לא בזמן ובענין, אלא בשיטה. דומה, שאף במחקרים על סופרי המאה שעברה, כפי שנקבצו בקובץ זה, השתמשתי באותה שיטה מדעית, שאני משתמש בה בספרי העוסקים בימי בית שני. אף במאמרי-הבקורת הנוכחים אין החלטה אחת בלא הוכחות ומראי-מקומות מספרות-הזמן, אין סברות סתמיות ודעות אימפרכסיוניסטיות, שאינן מיוסדות אלא על נטיות-הלב והלך-הנפש. הכל מוכח, הכל מיוסד ומבוסס בראיות מדברי הסופר או המשורר, שעליו דן מאמרי-הבקורת. ובמובן זה אין מאמרי-הבקורת המקובצים בספר הנוכחי אלא מחקרים בתולדות-הספרות.

כדי לשים קץ להשקפה המשובשת, שאין ספרות אלא שירים וספורים, ולכל היותר – גם מאמרי-בקורת, נתתי בקובץ הנוכחי, בצדם של מאמרים על מיכיל, גורדון, מאפול, סמולנסקי, מאנה, דוליצקי, פאפירנא ועוד, גם מאמרים על ליליינבלום, יחיאל מיכל פינס, דיריל פצנלסון ודיר ברנפלד, וגם על ראייה ווייס, שמחה פינסקר, דוד כהנא, דיר ש. רובין, ועוד. כבר הגיעה השעה, שצעירינו יכירו גם את המדע העברי בתור חלק בלתי-נפרד מן הספרות העברית החדשה וידעו את טובי-חכמינו לא פחות מאת טובי משוררינו, מספרינו ומבקריו.

המאמרים המקובצים נתפרסמו בהשליחי ובעתונים וקבצים ספרותיים שונים במשך שלשים שנה (תרניה-תרפ"ה). ומובן, שיש בהם הבדל של סגנון, ואפשר, אף סתירות שונות, פרי השנויים, שנשתנו הסגנון העברי וההשקפות הישראליות במשך של כמעט דוד שלם, דור מרובה-חליפות ורביסערות. הן אמנם, תקנתי את

סגנונם של המאמרים, ולפעמים שנית קצת גם את חכנם, כדי שתהא בהם אחדות ידועה; אבל לשנותם לגמרי ולהתאימם לזמננו בכל הניגע לסגנון ולתוכן לא יכולתי – ואף לא רציתי; ישארונא עליהם עקבות-הזמן ורשמיו ויהיו החיים בניגודיהם תוססים והומים בקרבם, ולא יהיו המאמרים מופשטים ומחוסרי-צביעה. המאמרים המקובצים מסודרים גם לפי סדר-הזמנים של הסופרים והמשוררים ואף לפי מהות-יצירתם וקרבתם הנפשית (למשל, מיכיל וגורדון, מאפו וסמולנסקין זה אחר זה). ולפיכך אי-אפשר שיהיו מסודרים בסדר כרונולוגי נמוך. עד כמה שהיה זה בגדר-האפשר – דקדקתי לתת את המאוחר-בזמן אחר המוקדם ולא להפך. ו"יצירים ובונים" קראתי לקובץ: יש בו מאמרים על יוצרים – יוצרי אמנות ודעות ויצירות אמנותיות בספרותנו, כובשי דרכים חדשות במדע ובשירה ובחיים, – ויש בו מאמרים על בונים – בוני ספרותנו החדשה, שלא חדשו דברים מעיקרם, אבל נתנו לישן פנים חדשות או סייעו לקליטתו בספרות או בחיים. לא נתתי בו מתוך מאמרי-הנקודת שלי; א) מאמרים על ספרים בלבד – לא על סופרים; ב) מאמרים על סופרים או סופרים-עסקנים, שכתבו לעזית ולא עברית; ג) מאמרים קטנים ביותר בכמותם, שלא נראו לי ראויים לקובץ. אפשר, יבוא יום ויאספו בכרך מיוחד.

בכרך הנוכחי, הראשון, של "יצירים ובונים" באו מאמרים על סופרינו וחכמינו עד סוף שנות-השמונים. בכרך הבא, השני, יבואו כל המאמרים מרובי-הכמות פחות או יותר, שפרסמתי על הסופרים והמשוררים מסוף שנות-השמונים ועד היום: א) הדיעה עם, זאב יעבץ, דוד ניימארק, מנדלי מוכר ספרים, פריץ פייאברג, ש. בן-ציון, ג. שופמאן, ביאליק, ששרניחובסקי, שניאור ושמעוןוביץ. ויהי רצון, שאזכה לראות מודפס את הכרך השני כמו שזכיתי להשלים בדפוס את הכרך הראשון.

יוסף קלזנר.

ירושלים-תלפיות, ראש-חודש אב תרפ"ה.